

15. Новичихина, М. Е. О феномене медиаренейминга / М. Е. Новичихина, М. А. Дрогайцева // Теория языка и межкультурная коммуникация. – Курск : Курский гос. ун-т, 2017. – № 2 (25). – С. 54–59.
16. Разумов, Р. В. Переименования в системе урбанонимов русского провинциального города (на примере г. Рыбинска) / Р. В. Разумов // Русское слово: литературный язык и народные говоры : мат-лы Всерос. науч. конф., посвящ. 100-летию со дня рождения д-ра филол. наук, проф. Г. Г. Мельниченко. – Ярославль, 2008. – С. 325–330.
17. Степанов, В. А. Эволюция названий белорусских региональных СМИ / В. А. Степанов // Рэгіянальныя СМІ Рэспублікі Беларусь у лічбавую эпоху: ад лакальнай праблематыкі да інфармацыйнай бяспекі дзяржавы : матэрыялы Рэсп. навук.-практ. канф., Мінск, 5 мая. 2020 г. / Беларус. дзярж. ун-т ; рэдкал.: В. М. Самусевіч (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 2020. – С. 293–298.
18. Шур, В. Беларускія ўласныя імёны: беларуская антрапанімія і тапанімія : дапам. для магістрантаў / В. Шур. – 2-е выд. – Мазыр : Выснова, 2019. – 355 с.

АДЛЮСТРАВАННЕ СІНТАКСІЧНЫХ СУВЯЗЕЙ СЛОЎ У НОВЫМ ТЛУМАЧАЛЬНЫМ СЛОЎНІКУ БЕЛАРУСКОЙ МОВЫ (РАЗДЗЕЛ ІНСТРУКЦЫІ ДЛЯ УКЛАДАЛЬНІКАЎ)

Т. М. Маракуліна (Мінск, Беларусь)

У артыкуле прыводзяцца асноўныя палажэнні раздзела Інструкцыі для ўкладальнікаў новага шматтомнага тлумачальнага слоўніка беларускай мовы, прысвечанага праблеме адлюстравання ў тлумачальным слоўніку сінтаксічнай характарыстыкі слова, яго разнастайных сінтаксічных сувязей. Згодна з канцэпцыяй новага тлумачальнага слоўніка вызначаюцца галоўныя прынцыпы і спосабы падачы спецыяльных памет для выпадкаў, калі адлюстраванне сінтаксічнай спалучальнасці слоў у слоўнікавым артыкуле з’яўляецца абавязковым.

Ключавыя словы: тлумачальны слоўнік; сінтаксічная спалучальнасць; падпарадкавальная сувязь; моцнае дзеяслоўнае кіраванне; пераходнасць дзеяслова; семантыка-сінтаксічныя адносіны; паметка.

Тлумачальны слоўнік беларускай мовы з’яўляецца нарматыўным філалагічным даведнікам і павінен зыходзіць з аб’ектыўнага характару тых норм, якія склаліся ў мове на ўсіх узроўнях яе сістэмы – граматычным, словаўтваральным, акцэнтацыйным і інш. Адною з актуальных задач, якія стаяць перад укладальнікамі новага шматтомнага тлумачальнага слоўніка беларускай мовы, з’яўляецца адлюстраванне пры апісанні слова яго разнастайных сінтаксічных сувязей. Як ужо адзначалася ў даследаваннях, прысвечаных гэтай праблеме, у прадмовах да папярэдніх тлумачальных слоўнікаў беларускай мовы («Тлумачальны слоўнік беларускай мовы» (1977–1984) і «Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы» (1999, 2016)) падаецца вельмі абмежаваная інфармацыя як пра сістэму сінтаксічнай характарыстыкі слоў, прынятую ў слоўніку, так і пра прынцыпы і прыёмы падачы спецыяльных памет, з дапамогай якіх апісваюцца гэтыя сінтаксічныя сувязі [1; 2].

Для таго, каб карыстальнік слоўніка мог паспяхова выкарыстоўваць сінтаксічныя ўказанні пры слове, паметы, выпрацаваныя слоўнікам, павінны быць уніфікаванымі, змяшчацца ў пэўным месцы, павінны ўяўляць сабой сістэму аднастайна аформленых, суадносных паміж сабой указанняў, якія даюць дакладнае ўяўленне пра неабходнасць той або іншай сінтаксічнай канструкцыі ў пэўным значэнні слова. З гэтай мэтай у аддзеле лексікалогіі і лексікаграфіі Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа была падрыхтавана адпаведная «Інструкцыя для ўкладальнікаў», адзін з раздзелаў якой прысвечаны падрабязнаму апісанню сістэмы сінтаксічнай характарыстыкі слоў у новым тлумачальным слоўніку. Згодна з канцэпцыяй Слоўніка вызначаны галоўныя прынцыпы і спосабы падачы спецыяльных памет для выпадкаў, калі адлюстраванне сінтаксічнай спалучальнасці слоў у слоўніковым артыкуле з'яўляецца абавязковым. Прыводзім асноўныя палажэнні гэтага раздзела.

1. Апісанне ў тлумачальным слоўніку спалучальных уласцівасцей слова, дыяпазону яго ўжывальнасці з'яўляецца працягам больш поўнага раскрыцця лексічнага значэння моунай адзінкі.

Сінтаксічная спалучальнасць вызначаецца як уласцівасць слова ўступаць у пэўныя семантыка-сінтаксічныя адносіны з яго акружаннем на аснове агульных граматычных прыкмет. Кожная лексічная адзінка мае даволі дакладны набор сінтаксічных сувязей з іншымі лексічнымі адзінкамі. Характар гэтых сувязей вызначаецца прыналежнасцю слова да пэўнай часціны мовы або да якой-небудзь катэгорыі ўнутры часціны мовы. У тлумачальным слоўніку павінны быць адлюстраваны так званыя камунікатыўныя стэрэатыпы, ці сінтаксічныя маўленчыя ўзоры, распаўсюджаныя і замацаваныя ў сучасным маўленні і якія не супярэчаць існуючым сінтаксічным нормам беларускай літаратурнай мовы.

1.1. Пры вызначэнні спосабаў апісання сінтаксічных сувязей слова ў тлумачальным слоўніку важнай з'яўляецца наступная інфармацыя:

1) матываванасць ужывання залежнага слова, абавязковасць ці неабавязковасць яго ўжывання пры пэўным слове;

2) форма выражэння залежнага слова (назоўнік або займеннік ва ўскосных склонах з прыназоўнікам ці без прыназоўніка, інфінітыў, даданы сказ, простая мова і інш.);

3) спосаб выражэння падпарадкавальных сувязей (дапасаванне, кіраванне, прымыканне);

4) адносіны, якія выражаюцца залежным словам (суб'ектныя, аб'ектныя, ад'ектыўныя, акалічнасныя).

1.2. Адлюстроўваючы сінтаксічныя сувязі слова, неабходна ўлічваць з'явы мнагазначнасці і аманіміі, таму што часта розныя значэнні мнагазначных слоў, а таксама амонімы маюць розныя спалучальныя магчымасці:

працаваць ... 2. над чым. ... 3. на каго-што... 4. чым.

касіць¹... *каго-што*. 1. Зразаць траву касой² або касілкай. *Касіць луг. Касіць атаву*. 2. *перан*. Губіць, нішчыць, забіваць у вялікай колькасці.

- касіць**² ... 1. *што*. Рабіць касым; перакошваць, скрыўляць. *Касіць плечы*.
2. *што* і *чым*. Глядзець коса, убок; скошваць (вочы). 3. Быць касавокім, касым.

Дзеяслоў.

2. Асноўная спалучальнасць дзеяслоўных лексем вызначаецца ўласцівасцю дзеясловаў далучаць пэўны набор залежных слоў: назоўнікаў (у тым ліку і субстантываваныя часціны мовы) з прыназоўнікамі і без прыназоўнікаў, займеннікаў з прыназоўнікамі і без прыназоўнікаў, даданых сказаў, інфінітываў і інш. Сувязь дзеяслова з назоўнікамі ажыццяўляецца па спосабе кіравання. Гэта самы складаны і разнастайны тып словазлучэнняў як па канструкцыі, так і па семантыцы. Складанасць кіравання заключаецца ў тым, што розныя дзеясловы патрабуюць пры сабе розныя склоны, прычым з рознай ступенню *неабходнасці*, што абумоўлена пэўнымі граматычнымі і (або) семантычнымі фактарамі.

2.1. У Слоўніку паслядоўна абазначаецца моцнае дзеяслоўнае кіраванне, для якім форма залежнага слова строга абумоўлена катэгорыяльнымі, лексіка-граматычнымі ўласцівасцямі галоўнага дзеяслова: прыналежнасцю да пэўнай граматычнай катэгорыі, словаўтваральнай структурай, лексічным значэннем і інш. Моцнае кіраванне дзеяслова, г. зн. якога склону ён патрабуе, у тлумачальным слоўніку абазначаецца **ўскоснымі склонавымі пытаннямі**: *каго-чаго* (родны склон), *каму-чаму* (давальны склон), *каго-што* (вінавальны склон), *кім-чым* (творны склон), *пры кім-чым* (месны склон); кіраванне з прыназоўнікамі абазначаецца адпаведна ў *каго-чаго*, *у што*, *перад кім-чым* і г. д. Такім чынам, склонавыя пытанні ставяцца ў выпадках, калі ўскоснае дапаўненне, выражанае назоўнікам, займеннікам (у тым ліку і субстантываванымі часцінамі мовы) з прыназоўнікам ці без прыназоўніка, сінтаксічна звязана з загалоўным словам у пэўным значэнні і яго ўжыванне абавязковае для рэалізацыі гэтага значэння:

жыць ... *чым*, *з чаго* і *на чым*. Падтрымліваць сваё існаванне чым-н. *Нам плацілі бульбай. Бульбай мы жылі*. 3. Бядуля. *Жыць з пенсіі. Прыходзілася жыць на адной зарплатце*.

памачаць ... *што* ў *што*. Апусціць, акунець некалькі разоў у што-н. вадкае або сыпучае. *Памачаць хлеб у малако*.

2.1.1. У тлумачальным слоўніку **абавязкова** паказваецца пераходнасць дзеяслова – пасля асабовых форм ставяцца пытанні вінавальнага склону *каго-што*:

ратаваць ... *каго-што*. Пазбаўляць ад якой-н. небяспекі, пагрозы, гібелі; берагчы. *Ратаваць дзіця. Ратаваць жыццё*.

2.1.2. З дапамогай паметы без *дап.* у Слоўніку адлюстроўваецца пераходнасць (безаб'ектнасць):

кахаць ... і без *дап.* ... Мець вялікае сардэчнае пачуццё да асобы другога полу; любіць. *Хто ж кахае, усё згадае, Адчуе душой*. Янка Купала.

2.1.3. У адпаведнасці са значэннем (значэннямі) слова з дапамогай склонавых пытанняў дакладна ўказваецца агульныя семантычныя абмежаванні – адушаўленасць ці неадушаўленасць – залежнага слова.

Калі дзеяслоў кіруе толькі адушаўлёным назоўнікам, то ва ўскосным склонавым пытанні даецца толькі займеннік *хто* (*каго, кім* і г. д.), а ў вінавальным – *каго* (*што*) для адрознення з родным:

адспавядаць ... каго (*што*). *Прыслужнік цераз дзверы Натоўп адспавядаў. М. Лужанін.*

Калі дзеяслоў кіруе толькі неадушаўлёным назоўнікам, то ў склонавым пытанні даецца толькі займеннік *што* (*чаго, чым* і г.д.):

адчыніць ... што.

верыць ... 1. у *што*. Быць цвёрда перакананым, упэўненым у чым-н. *Верыць у перамогу. // у каго* (*што*). Лічыць каго-н. здольным здзейсніць надзеі, спадзяванні. **2.** у *што* і *чаму*. Прымаць за праўду, лічыць верагодным, адпаведным рэчаіснасці. *Верыць усны і прыкметы. Верыць кожнаму слову. 3. каму.* Давяраць каму-н.

2.1.4. Склонавыя пытанні змяшчаюцца адразу пасля граматычнай характарыстыкі, калі адносяцца да адназначнага слова або да ўсіх значэнняў мнагазначнага, і пасля лічбы (нумара значэння) ці паралелек (*//*), калі адносяцца толькі да пэўнага значэння ці адцення значэння. Калі для характарыстыкі слова выкарыстоўваецца семантычная памета *перан.* або стылістычныя паметы, склонавыя пытанні ставяцца перад гэтымі паметамі.

ладкаваць ... што. *Разм.* Прыводзіць у парадак, уладжваць.

малаціць 1. *што* і без *дап.* Выкалочваць, выбіваць зерне з каласоў, стручкоў і інш. цапамі, пры дапамозе малатарні ці камбайна. **2.** *чым, па чым і ў што; перан.* *Разм.* Удараць, ступаць. *// каго* (*што*) і без *дап.* Біць, збіваць, наносычы частыя ўдары. **3.** *што; перан.* *Разм.* Разбіваць, ламаць. *// каго.* Забіваць, знішчаць.

У Слоўніку неабходна дакладна адлюстроўваць адпаведнасць і суаднесенасць вызначанага дзеяслоўнага кіравання – адначасова да ўсіх магчымых значэнняў, адлюстраваных у слоўнікавым артыкуле, або толькі да пэўных значэнняў мнагазначнага слова.

2.1.5. З улікам правіл граматыкі, а таксама частотнасці ўжывання ў тэкстах Беларускага N-корпуса праз склонавыя пытанні неабходна паказаць усе магчымыя сінанімічныя канструкцыі, якія адлюстроўваюць сінтаксічную спалучальнасць дзеяслова. Усе пазначаныя ў Слоўніку сінтаксічныя сувязі дзеяслова павінны быць праілюстраваны прыкладамі.

дзякуй ... каму-чаму, за што, на чым, з дадан. *скажам і без дап.* Ужываецца як выражэнне падзякі; дзякую. *Дзякуй вам. Дзякуй за хлеб-соль. Дзякуй на добрым слове. Дзякуй глебе, што кожнае зернетка сокам, нібы маці грудзімі, ускарміла, успаіла.* Артур Вольскі. *А прыедзе адведаць матку, дык і на тым дзякуй, на матку не забываецца.* Мікола Гіль. – *Дзякуй, браце, – сказаў Севярын.* Уладзімір Караткевіч.

2.2. У Слоўніку неабходна паслядоўна і аднастайна афармляць сінтаксічную спалучальнасць дзеясловаў з **некалькімі абавязковымі сувязямі** – раўназначнай і нераўназначнай.

2.2.1. Калі слова рэалізуецца з некалькімі абавязковымі сувязямі, то ў выпадку іх **раўназначнасці** яны злучаюцца злучнікам «і», што азначае іх несупадпарадкаванасць у сінтагматычным радзе:

накапаць ... што і чаго Капаючы, здабыць нейкую колькасць чаго-н. *Накапаць мех бульбы. Накапаць пяску.*

У адпаведнасці са значэннем (значэннямі) слова пры адлюстраванні раўназначнай несупадпарадкаванай сувязі неабходна ўлічыць разнастайныя варыянты спалучэння і размяшчэння склонавых пытанняў у слоўнікавым артыкуле. Напрыклад: **пазбавіцца** ... **1.** каго-чаго і ад каго-чаго; **дыхнуць** ... **2.** чым і без дап.; **націснуць** ... **1.** што, на што і без дап.; **падчапіць** ... каго-што. **1.** і чаго.

У асобных выпадках для адлюстравання больш за тры раўназначныя несупадпарадкаваныя сувязі, характэрныя для пэўнага значэння, магчымы наступны варыянт афармлення: **разведаць** ... што. **1.** а таксама пра каго-што, аб кім-чым і з дадан. сказам.; **запытаць каго-што, чаго.** **1.** а таксама аб кім-чым, пра каго-што і з дадан. сказам.

2.2.2. Калі слова рэалізуецца з некалькімі абавязковымі сувязямі, то ў выпадку іх **нераўназначнасці** яны прыводзяцца без злучніка, што азначае іх супадпарадкаванасць у сінтагматычным радзе:

кончыць ... што чым. Зрабіць што-н. у заключэнне, закончыць чым-н. *Кончыць выступленне заклікамі. Кончыць артыкул цытатай.*

валіць ... што на каго. Разм. Перакладаць (работу, адказнасць, віну і пад.) на каго-н. *Валіць віну на другіх.*

Афармленне нераўназначнай супадпарадкаванай сувязі праводзіць наступнымі спосабамі: **1)** без злучніка, калі спалучальнасць уласціва пэўнаму значэнню або ўсім значэнням мнагазначнага слова: **весці** ... **1.** ... **3.** чым па чым ...; **надзяліць** ... каго-што кім-чым. **1.**... **2.** ...; **2)** са злучнікам «або», калі спалучальнасць характэрна для пэўнага значэння (значэнняў): **заклікаць** ... каго-што. ... **2.** да чаго або на што; **пераканаць** ... каго. ... **2.** з інф. або са злучн. «каб».

2.3. У Слоўніку таксама абавязкова ўказваюцца асобыя спосабы афармлення залежных слоў:

– са злучн. «што». Гэта памета падаецца пры дзеясловах, якія маюць абавязковую сінтаксічную спалучальнасць з даданымі дапаўняльнымі сказамі, што выконваюць функцыю прамога дапаўнення пры пераходным дзеяслове і далучаюцца да галоўнай часткі пры дапамозе злучніка «што»:

лічыць ... са злучн. «што». Думаць, меркаваць, мець думку наконт чаго-н. *Я лічыў, што ўвосень рыба ўжо не ловіцца.* Уладзімір Ляўданскі.

паказаць ... са злучн. «што». ... Выявіць, раскрыць што-н. *Абследаванне паказала, што хворы папраўляецца.*

– з дадан. сказам. Гэта памета падаецца пры дзеясловах, якія маюць абавязковую сінтаксічную спалучальнасць з даданымі дапаўняльнымі сказа-мі, што адказваюць на пытанні ўскосных склонаў і далучаюцца падпарад-

кавальными злучнікамі і злучальнымі словамі *што* (*чаго, чаму, чым*), *каго, каму, кім, куды, дзе, калі, колькі, як, каб, які* і інш.

любіць ... з *дадан. сказам.* ... Быць задаволеным чым-н., адчуваць задавальненне ад чаго-н. *Дзед любіць, калі яго хто доўга слухае.* Міхась Лынькоў.

спазнаць ... з *дадан. сказам.* ... Усвядоміць, зразумець, пераканацца. *Народ спазнаў, кім мусіць звацца.* Міхась Чарот.

– з *прост. мовай.* З дапамогай гэтай паметы паказваецца моцная сувязь пэўнай групы дзеясловаў з простаю мовай. Спецыяльнае ўказанне на спалучальнасць з простаю мовай неабходна толькі ў тых нешматлікіх выпадках, калі гэта спалучальнасць з'яўляецца адзінай сінтаксічнай прыкметай якога-небудзь значэння слова, напр.: **крычаць** ... // *Аклікаць, зваць* каго-н. гучным голасам. – *Тата!* – *крычыць* ... // *[Люся] час ад часу.* – *Ідзі па дарожцы!* Янка Брыль. – *Кузьма, – крычыць сын з-пад сена.* – *Падымі воз!* Алесь Якімовіч.

2.3.1. Указанне на сінтаксічную спалучальнасць можа ўдакладняцца ўказаннем на спалучальнасць лексічную (**дажыць** ... (у *спалучэнні са словамі* «век», «гады», «час», «жыццё» і пад.); **насіць** ... (звычайна ў *спалучэнні са словамі* «пад сэрцам»), *каго (што)*; **выйсці** ... (звычайна ў *спалучэнні са словам* «замуж»).

2.4. У Слоўніку паслядоўна паказваецца *інфінітыўная пераходнасць* (спалучальнасць дзеяслова з інфінітывам), што адзначаецца адпаведнымі паметамі – з *інф.*, *звычайна з інф.*, *пераважна з інф.*:

вывучыцца ... з *інф.* Навучыцца, набыць веды, уменне рабіць што-н. *Вывучыцца гаварыць па-англійску. Вывучыцца плаваць.*

Спалучальнасць з інфінітывам, адзначаная ў Слоўніку, уласціва дзеясловам пэўных семантычных груп (мадальныя дзеясловы са значэннем жадання, імкнення, магчымасці, неабходнасці, здольнасці, адчування, волевыяўлення і г. д., дзеясловы руху, а таксама дзеясловы, якія абазначаюць пачатак, працяг і заканчэнне дзеяння): **расхацець**... з *інф.* ... *Расхацеў ехаць; перастаць*... звычайна з *інф.* ... *Аркестр перастаў іграць; умець*... звычайна з *інф.* ... *Умець танцаваць. Умець іграць на скрыпцы.*

Заўвага. Спалучальнасць з інфінітывам са значэннем мэты спецыяльна не пазначаецца (напр., *прыехаць паглядзець, выйсці прагуляцца* і пад.). Такія выпадкі мэтазгодна паказаць у ілюстрацыях.

2.4.1. Пры неабходнасці ў пэўных значэннях таксама адлюстроўваецца спалучальнасць з інфінітывам прэдыкатываў, якія пераважна ўжываюцца ў значэнні выказніка (напр., *слова вярта, можна, немагчыма, няяк, няёмка, нязручна, нялоўка* і інш.), прыметнікаў (*няздольны, малады* і інш.) і займеннікаў (*некага, нечага* і інш.):

немагчыма ... звычайна з *інф.* Няма магчымасці, нельга. *Дадому дабрацца было немагчыма*

няздольны // *да чаго* і з *інф.* Які не мае якой-н. здольнасці, умення рабіць што-н. *Няздольны да музыкі. Няздольны маляваць.*

нечага ... з інф. Не трэба; няма патрэбы, няма сэнсу. *Нечага спяшацца.*

2.5. Сувязь дзеяслова з іншымі нязменнымі часцінамі мовы таксама можа выражацца праз спецыяльны каментарый – *звычайна з акалічнасцю спосабу дзеяння: рабіць ... // (звычайна з акалічнасцю спосабу дзеяння). Працаваць. Рабіць за двух.*

Назоўнік, прыметнік, прыслоўе.

3. У тлумачальным слоўніку паказваюцца дзве падпарадкавальныя сувязі *назоўніка* па спосабах *дапасаванне і кіраванне*.

3.1. Дапасаванне паказваецца ў тых выпадках, калі галоўнае (рээстрадае) слова, выражанае назоўнікам, абавязкова патрабуе ў пэўных значэннях азначэння. Адэктыўныя адносіны ў слоўніку адлюстроўваюцца з дапамогай адпаведнай паметы *звычайна з азначэннем* або пасля паралелек (*//*):

адзінка ... звычайна з азначэннем. Самастойная частка нечага цэлага. *Адміністрацыйная адзінка. Гаспадарчая адзінка. Баявая адзінка.*

вада ... // (звычайна з азначэннем). Напітак, тэхнічныя растворы. *Газіраваная вада. Мінеральная вада.*

3.2. У Слоўніку з дапамогай склонавых пытанняў адлюстроўваецца моцнае кіраванне загалюнага *назоўніка (прыметніка, прыслоўя)*, калі ў пэўным значэнні (значэннях) ужыванне ўскоснага дапаўнення пры ім з'яўляецца абавязковым для рэалізацыі гэтага значэння:

герой ... чаго. ... 3. Чалавек, які з'яўляецца тыповым прадстаўніком пэўнай эпохі, асяроддзя; **падкі ... да каго-чаго і на што.** Вельмі ахвочы, цікаўны да каго-, чаго-н.; **голадна ... звычайна каму. ... 2.** Пра галодны стан, адчуванне голаду кім-н.

3.3. У Слоўніку паказваюцца прыклады абавязковай падпарадкавальнай сінтаксічнай сувязі, калі ў пэўных значэннях рээстрадае слова (*назоўнік*) патрабуе пры сабе залежны кампанент, які можа выражацца прыметнікам або назоўнікам у родным склоне. Пры неабходнасці Слоўнік павінен адпаведным спосабам паказваць і дапасавальную сувязь, і моцнае кіраванне для выражэння розных па характары семантыка-сінтаксічных значэнняў – суб'ектных, аб'ектных, азначальных з адценнем прызначэння, колькасных з адценнем меры, сукупнасці, часткі і г.д. Такія выпадкі афармляюцца наступным чынам:

дом ... каго-чаго або **які.** Як назва дзяржаўнай, грамадскай, культурнай установы, а таксама памяшкання, дзе яна знаходзіцца. *Дом афіцэраў. Дом кампазітара. Дом культуры. Гандлёвы дом.*

кола ... каго або **якія.** Грамадскія, прафесіянальныя групыкі людзей. *Колы беларускай інтэлігенцыі. Навуковыя колы.*

Бібліяграфічны спіс

1. Маракуліна, Т. М. Лексікаграфічнае апісанне сінтаксічнай спалучальнасці слоў (на матэрыяле тлумачальных слоўнікаў беларускай мовы) / Т. М. Маракуліна // Беларуская граматыка: ад Браніслава Тарашкевіча да сучаснасці: зб. матэрыялаў Міжнар. навуц. канф., Мінск, 19–20 студзеня 2017 г. / Нац.

- акад. навук Беларусі, Цэнтр даслед. беларус. культ., мовы і літ-ры, Ін-т мовазнаўства імя Якуба Коласа. – Мінск : Чатыры чвэрці, 2017. – С. 324–331.
2. Маракуліна, Т. М. Сінтаксічная спалучальнасць дзеясловаў у лексіграфічным апісанні (на матэрыяле тлумачальных слоўнікаў беларускай мовы) / Т. М. Маракуліна // Научные чтения, посвященные Виктору Владимировичу Мартынову: сб. науч. тр. Вып. 3 / редкол.: Г. А. Цыхун [и инш.]. – Мінск : РИВШ, 2016. – С. 75–84.

МЕТОДИЧЕСКАЯ РАЗРАБОТКА ТЕМЫ «МОДАЛЬНЫЕ ГЛАГОЛЫ» В СДО «MOODLE»

В. В. Мелешенко (Минск, Беларусь)

В статье представлены результаты работы над разделом «Модальные глаголы» дистанционного курса «Осенний интенсив» в СДО Moodle, разрабатываемого студенческой научно-исследовательской лабораторией кафедры иностранных языков БГПУ. В статье описывается содержание обучения по теме «модальные глаголы», структура и функционал раздела, особенности подбора источников. Представленный раздел состоит из ознакомительных лекций на русском и английском языках, интерактивных заданий для самостоятельной управляемой работы, а также закрепляющих тестов, позволяющих определить уровень сформированности компетенций учащихся по данной теме.

Ключевые слова: английский язык; методика преподавания английского языка; дистанционное обучение; система дистанционного обучения; модальные глаголы.

В рамках плана работы студенческой научно-исследовательской лаборатории «Языки: сопоставление и преподавание», действующей при кафедре иностранных языков филологического факультета БГПУ, в 2020/21 учебном году в СДО Moodle разрабатывался дистанционный курс «Осенний интенсив» [2], предназначенный для студентов первого курса филологического факультета, изучающих английский язык как дополнительную специальность.

В данной статье представлены результаты работы над разделом курса «Модальные глаголы», описывается содержание обучения по названной теме, а также структура и функционал разработки. Работа выполнялась автором статьи самостоятельно с использованием методических рекомендаций научного руководителя лаборатории О. Ю. Шиманской [3].

Опираясь на теоретические сведения о системах дистанционного обучения, знания о специфике обучения грамматике и категории модальности в английском языке, а также учитывая востребованность интерактивных дистанционных курсов по обучению иностранному языку, мы разработали раздел «Модальные глаголы» в СДО Moodle. Выбор данной системы дистанционного обучения обоснован частотностью ее использования в настоящий период не только в Республике Беларусь, но и в других странах. На наш взгляд, Moodle на данный момент является единственной СДО, которая